

Anna Stjernström
Mörnum Född 1860.
Listers hd.

2595

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bröllop.

När Nils Svenssons gifte sig här i Mörnum, var jag tärna och var då 17 år. Vi bjöds 8 dar före bröllopet på skrivna kort, som en tjänare bar omkring. Min far var skollärare, så vi hade aldrig förning med oss. Vi voro bjudna att vara där vid 10 tiden, och klockan 12 var vigseln. På bröllopegården var två äreportar uppsatta. En vid grinden och en vid trappan. Ofta hängde kronor i äreporten. Inne i salen var gjort ett litet altare, och där ägde vigseln rum. Bruden var klädd i svart klädning. En krona av små pappersblommor på huvudet. Kronan var gjord med fem bågar och i dessa hängde små glaspärlor, som glittrade. Vidare hade hon en slöja av vit tyll. Så lång att omkring en halv meter släpade. I högra handen hade hon en liten bukett levande blommor med ett papper om. Brudgummen hade svarta kläder och hög hatt. Tärnorna voro olika klädda, men alla hade en blomster bukett med vitt papper om, som marskalkerna gav dem. På detta bröllop var vi 8 tärnor. Klockan 12 tågade brudparet följt av tärnor och marskalcker in i salen. Tärnor och marskalcker stodo par om par efter dem under vigseln.

Efter vigseln bjöds vin och konfekt och de nygifva gratulerades. Och sedan hölls bröllop i dagarna två. Efter middagen blev det dans. På kvällen skulle brudparet ut och visa sig och då sköts det och hurrades för den. Till sist dansades kronan av bruden. Tärnor och marskalkar samt brudparet dansade i en stor ring, tills kronan föll av bruden. Sen bands brudens ögon för och hon ställdes mitt i ringen. Så skulle hon lämna kronan till en av tärnorna. Den, som fick den, skulle härnäst stå brud. På detta bröllop fick jag den, och det slog verkligen in den gången. Jag blev den av tärnorna, som stod brud först. Nu var det slut första dagen. Andra dagen kom vi vid 10 tiden. Den dagen var det nästan fler än första, ty barnen fingo vara med andra dagen. Först frukost med mycket mat. Slaktnat, lax kokt, rökt och stekt. Sen trädde dansen, och den höll på tills 4 tiden, då det bjöds middag. Efter middagen fortsatte dansen igen tills 11 tiden, då det var tid tacka och bryta upp. Varje marskalk följde så hem sin tärna.

När Ola Sonessons mor gifte sig, var jag 7 år. Jag fick löfte gå dit på kvällen och se bruden. Hon hade en mycket vacker blomsterkrona och hela ryggen var full med kulörta silkeband, som hängde ner och voro fästade i håret. Så hade hon en stor guldbrosch och en lång guldkedja.

2595

3.

Anna Stjernström
Mörrum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

UPPSALA UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Barndop.

De hade inte barnen döpta så länge förr som nu. När det var åtta dar, döptes det. Gudmodern skulle lägga en peng i lindorna, när barnet döptes, så skulle det aldrig bli utan pengar. Första barnet hade i regel faderns mor till gudmor, andra moderns. De döptes ofta i hemmen. Dopvattnet fick inte slås ut, förrän solen gått ner. Barnet hade en dopklädning med spetsar och kulörta sidenband. Högröda sidenband, om det var en pojke och skära, om det var en flicka. Annars var dopdräkten lika för pojke och flicka. En dopmössa på huvudet med sidenrosetter vid sidorna. Likadan färg på dessa som på banden på dopklädningen. Barnet skulle alltid sova i dopdräkten, ty då blev det snällt. Två faddrar, för det mesta ett fästefolk inom släkten. Hela släkten och en del vänner med på barndopet. Först kaffe med dopp och sen nycket med mat. När sen barnet fyllde år, brukade de, som varit med på gillet, komma ihåg det med en peng eller något.

Anna Stjernström.
Mörrum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

2595

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kyrkotagning/Gå i körke/.

En månad efter barnets födelse skulle modern kyrkotag-
tagas. Inna^{inte} dess fick hon gå någonstans, där det var mycket folk sam-
lat och ej visa sig ute. Barnets gudmor följde henne alltid till kyr-
kan. Här i Mörrum skedde kyrkotagningen nere vid dörren

Anna Stjernström
Mörrum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

2595

Upptecknat av
Olof Thulin
Sept. 1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Begravnings./Likrum.majning, gravkullen, gillet/.

Ofta kläddes ett rum inne i stugan till likrum. Lokon hängdes upp på väggarna med en svart bård upptill. Ett litet altare i likrummet med ljus och blommor. Här och var fästes en liten grankvist. På gården sattes enar upp och ett tjockt lager med enris ströddes på gården. Värmer till den döde, som bodde utmed vägen till kyrkan majade utanför sina hus. En fyrkantig ram av granris. Den fylldes inuti med vit fin sand. Sen lades blommor eller grönt inne i fyrkanten, så de bildade den dödes initialer. Det var ett mycket vanligt bruk. På den tiden var det inte vanligt med kransar. Det är en 40 år sen de började. På gravkullen ströddes vit sand. Sen satte de upp tre rader med boxbomkvastar längs kullen. Ett 10 tal i var rad. På boxbomen i den mittersta raden bands svart talletång/tunnt tyg/, så att ej det gröna syntes. Begravningsarna voro mestadels på vardagar. En dräng skickades omkring och bjöd. Han antingen gick eller red. På stora begravningsar bjöds ofta en 100 personer. Skolläraren eller klockaren brukade "läsa för li-

2. -ket", innan de for till kyrkan. Ett par bibelspråk och en psalm. Gästerna hade förning med sig. Det kunde vara ända till en 20 grötkoppar. Grötkopparna voro stora som tvättfat och smalnade av mot botten. Kvinnorna tävlade att få grötkopparna vackrast garnerade. Stora votekakor var också vanligt som förning till begravning. Det var mycket mat på begravningarna. Stort smörgåsbord med en massa på. Lax i alla former. Vinsoppa med sviskon och russin. Lax och potatis. Stek och pudding/risgryas- eller mackaronpudding/eller gröna ärtor. Alla grötkopparna skulle in på bordet. Efterrätt: något bakverk och kokt frukt.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anna Stjernström
Mörrum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

2595

7
Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

Mörrum Sn

Blekings

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Att iakttaga vid dödsfall.

En människa skalle ha rysligt svårt att dö, om hon ligger på höns fjäder. När jag haft barn, som varit mycket sjuka, har jag tagit bort höns fjäderdynan. Lämnigt till-baka öppnades ett fönster, när någon dött, för att andan skulle kunna fara ut. De brukade lägga pengar på ögonlocken för att de skulle falla igen riktigt. En psalmbok lades på bröstet och några blommor stukos i ene handen. Var det en havande kvinna, som dött, lades alltid sax och lindor med i kistan. De trodde, att barnet skulle framföras i graven. Fanns det ett barn, som hade engelska sjukan, så skulle det äricka vatten, ur en döds hand, så blev barnet bra.

Anna Stjernström
Mörrum. Född 1860. 3/7.
Listers hd.

2595

Upptecknat av
Olle Thulin
Aug. 1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ej röra de dödas ben.

Fru Nordströms far kantor Lindahl hade all grässlått omkring kyrkogården. Ett år hade ett litet människoben från kyrkogården råkat komma med i höet. Snart började de nu om kvällarna få höra precis som om selarna asats upp och ner i trappan. De satt inne i rummen och hörde det, och öppnade de dörren till förstugan, fanns det ingenting i trappan. De gjorde då en undersökning och fann ett litet människoben i krubban hos en av hästarna. Detta bars nu genast tillbaka till kyrkogården och nu upphörde asandet med selar i trappan. Detta är sanning. Kantor Lindahl har själv talat om det.

Anna Stjernström.

Mörrum. Född 1860. 3/7.

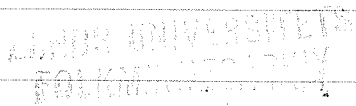
Listers hd.

2595

Upptecknat av

Olle Thulin

Aug. 1929.

Julen och julseder.

I min barndom började de med förberedelserna till jul en tre veckor i förväg. Det första var tvätten. Allt måste vara rent blankt och fint till jul. Efter tvätten kom slakten. Om det var något med gården, så slaktades ett nötkreatur och ett par svin. Nu gjordes korv och all sådan julmat i ordning. När de så var klara med slakten, började baket. Det var inte litet, som bakades förr till jularna, men så skulle det också räcka till påsk. Minst tre grova bak. Och så ett sur-sött och ett sött bak. Sist bakades en massa vetekakor. Runda vetekakor, bullar och kringlor. Nu hade man ljusstöpingen. Hemma var det mor, som brukade stöpa. De tjocka ljusen kallades bara talgljus, och de små, som vi hade att lysa oss, med kallades perter. Sen bryggdes det. Vi hade ett stort kar. I det lades litet ren halm i botten kring tappestaven. Så lades en liten tunn säck med malt i karet, och så slogs kokande vatten på. Under karet stod så en kittel, som det fick rinna i. Detta östes i grytan igen och kokades upp på nytt och så slogs det i karet igen. Så slogs det på flera gånger, tills det blev riktigt starkt och bra. Detta kallades så för julöl. Sedan

kunde man ta och slå nytt vatten på och späda ut det, och då fick man vänligt dricka. Julölet fick så stå och gäsa, och när det var något gäst, skummades gästen av, och det var färdigt att tappa på tunna. Nu började den stora rengöringen inomhus. Det fick inte finnas en sak eller en vrå, som ej var rengjord. När så allt blänktes, var det jul. Dagen före julaften var det rentvagningsdag. Då måste vi alla bada och tvätta oss riktigt rena. Själva julaften togs så granen in julbordet dukades och julhögarna lades upp. Hemma åt vi meraften så där vid sex tiden. Den bestod av sylta, fläskkorv, rebenspjäl, hackekorv, julost och julöl. Sen vid åtta tiden åt vi lutfisk och potatis risgröt och mjölk och klinetter. Julklappar förekom förr som nu. Jag minns hur de berättade, att pojkar sprang och kastade in julklappar till flickor. Det var mycket allmänt förr att julklapparna skulle kastas in genom dörren, och så fick inte den visa sig, som kastat in dem. Men vi fick också julklappar av våra föräldrar. Men många julklappar var skoj. En flicka här i byn var mycket förtjust i blodkorv. Det visste några flickor om, och de hittade på att ge henne en blodkorv i julklapp. De virade in den i garn, så det blev ett paket. Sen hade de en pojk att springa dit och kasta in den. När så flickan öppnade paketet, trodde hon först att det var ett garnmysta, som hon fått. Förr i tiden voro de så skämtsamma. De julklappar, som gävos inom familjen, delade far ut. När jag var flicka, hade de julgranar ganska allmänt, men på en del ställen hade de julträd. Det var likasom en liten gran, och den gjord av små träslår. Och så

3. var den klädd med kulört papper. Ett litet talgljus i varje gren och så spetsiga små piinar att sätta äpplen på. Julgranen kläddes förr med äpplen, talgljus, papperskarameiler, som voro gjorda hemma. Pappersstjärnor m.m. Inget glitter och inga flaggor, som de ha nu för tiden. Granen fick stå inne till Knutadan. Barnen hade sina små julhögar på julbordet. De bestod av små vetekakor, hur många beroende på hur många vänner man hade. Ofta en liten fyrkantig julost överst i julhögen. Dessa högar fick barnen ej röra förrän Knutadan varit. Så vetekakorna blevo ganska torra och hårda. Både det grova och det fina brödet skulle räcka till påsk. Det förvarades ofta i en rågbinge. Om det tröt förr för någon, så blev det ej någon välsignelse med det kommande årets skörd. I julaveckan kommo också julatiggarna. De skulle ha "julakakor". De kommo en 2-3 i sällskap. Det var ej något tiggeri utan en gåva, som de skulle ha.

På julkvällen spelades och sjöngs julpsalmer och lästes. Då vi lade oss ställdes en liten bricka med ett brinnande ljus på vid varje säng. Det skulle brinna hela julnatten. Det fick inte vara mörkt i rummet den natten. Om ett sådant ljus slocknade, så skulle den, som hade det, gå bort under året. Julbordet skulle stå dukat hela julnatten.

Förr hade de något, som kallades för takfåglar, som hängdes upp under julen. De voro gjorda av träspånor och med utslagna vingar. De hängdes upp i ett snöre så att de svängde runt

för jänman. Det skulle vara för att någon frid skulle vila över hemmet. De hängde bara uppe över julhelgen. De hade också kronor upphängda förre vid jularna. Ofta voro dessa gjorda av svinborst. Man gjorde den i hemmen under de långa kvällarna. Vid alla skarvar fästes små stjärnor av silver eller guld papper. Dess kronor voro merendels fyrkantiga och sidan något mer än en halv aln. Borsten voro hopbundna i fyrkanter, och kronan var en tre omgångar hög.

Julgillena. Mellan juladana och trettondan var det alltid julingillen förr. De förmögna bönderna ställde till gille då. Alla både stora och små av deras umgängesvännor bjüdos. I bland kunde det vara ända till en hundra personer. Gästerna voro bjudna att komma så där halv fyra fyra. Då stod spelemännen och tog emot gästerna med musik. Det var två spelemän, som spelade fiol. Värdan kom så och välkomnade gästerna. Han var klädd i morgontofflor och vita hemmastickade stumper. Han hade ingen tröja på utan gick omkring med händerna i armhålorna. Kaffebordet stod dukat, när gästerna kom. På ett bord stod ölstänkan, nötaskålen och äpplen. Där fick barn och alla ta och äta allt efter behag, och då något trör bar det in mer. Så var det lekar och dans. Unge och gamla dansade om varandra omkring granen. Och så sjöngs julavisor. "Där gingo ett par uti snöfall", "Nu är det jul". De dansade kadrill, polka och gammal vals. Sen dukades ett stort långbord, och på det vankades all slags julmat. Man brukade äta så där vid elva tiden på kvällen. Snörgåsbord: skinka, korv, sylta. Lutfisk och potatis. SEN rebenspjäl och bruna bönor och fläskkorv.

2595

13.

5. Och så risgröt och saftgröt och klinetter. Maten höll på till 1-2 fram på natten. När den var slut, var det tid på att tacka, och sen gick var och en hem till sitt.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

2595

14.
Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

Anna Stjernström
Mörrum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV.

Födseln/ Segerhuva, kasta ut eld, första vattnet./.

Den, som föds med segerhuva, skall bli rik och ha tur,
ha de för sig. Vidare skall ett sådant barn bli morlöst, leva längre
än modern. En av mina pojkar föddes med segerhuva. När ett barn
var fött, brukade de förr kasta ut eld på gården. Det var för att inga
onda makter skulle kunna komma och ta barnet. Barnet var mycket ömtå-
ligt innan det var döpt. Likaså gjordes något med det första vattnet,
som barnet tvättades i, vad minns jag ej.

Anna Stjernström
Mörrum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

2595

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV

Årsgång midsommarnatten.

Midsommar natten skulle en tös vid 12 tiden gå och plocka en blomsterkvast med så många olika vilda blommor, som hon kunde hitta. Hon skulle binda ihop dem i en bukett. Hela tiden måste hon gå tigande. Denna bukett skulle hon sen, när hon kom hem lägga under kudden och så lägga sig. I drömmen skulle hon så få se sin tillkommande. Detta var ett mycket vanligt bruk, när jag var flicka. Jag har till och med själv gjort det.

16.
Anna Stjernström
Mörum. Född 1860 3/7.
Listers hd.

2595

Upptecknat av
Olle Thulin
Sept. 1929.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Plocke midsommars kvast./Till att röka kreaturen med/.

Många gingo midsommarnatten och plockade en bukett av alla slags vilda blommor. En likadan, som töserna plockade, när de gingo årsgång. En hel fann full med blommor. Denna midsommars kvast torkades sedan, och de hängde upp den i en bjälke i taket. Den tog de sen av under året och rökade kreaturen med, när de blevo sjuka. Detta var ett ganska allmänt bruk i min barndom, och det var på många ställen, som man såg en sådan midsommars kvast hänga torkad i taket.

Register

2595

17

Brottyg	sida	1-2
Bandsy	"	3-
Kyrkostyning	"	4.
Begravning	"	5-6
akttaga vid dödsfall.	"	7.
i röa de döds ben	"	8
huden och gultredet	"	9-13.
Födrolu: segerluva. Megilla handhuva.	"	14.
kyrning midsommarsattou	"	15
Pricka midsommarskvast - att röa kvastens med	"	16.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV